

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 2 2010 | ÅRGÅNG 14

Bokförlaget THALES

INTERVJU MED MAUD EDUARDS,
PROFESSOR I STATSVETENSKAP VID STOCKHOLMS UNIVERSITET

Vilka frågor anser du är de viktigaste inom politisk filosofi?

JAG FUNDERAR SÄLLAN över vilka som är de viktigaste frågorna i ett visst ämne. Jag tänker snarare: Vilka är de viktigaste politiska problemen? Detta får sedan konsekvenser för hur jag tänker kring politisk teori. För egen del har jag ett slags aversion mot att tänka i abstrakta kategorier i sig; jag vill analysera politik, det politiska och politikens gränser. Men här blir det naturligtvis viktigt att sätta in det som jag uppfattar som aktuella politiska problem i en begreppslig ram. Vad jag vill betona är att »små» empiriska detaljer kan ha en avgörande betydelse för hur man tänker kring begrepp och teori. Jag försöker få till analytiska möten mellan det vardagsnära och det samhällsteoretiska.

Vilka politiska problem anser du då är de viktigaste att analysera?

DEMOKRATIPROBLEM TYCKER JAG är helt centrala. Jag har också ständigt med mig frågorna: Hur konstitueras underordning, hur görs politik och framför allt vilket handlingsutrymme har olika grupper i samhället? Just frågan om utsatta kvinnors politiska handlingsutrymme har intresserat mig länge. Och den frågan är ju i sin tur kopplad till demokrati: Vad erbjuder den politiska ordningen för möjligheter till förändring och frigörelse i termer av kön?

En annan fråga som fängslat mig i många år handlar om motstånd: Hur protesterar människor mot det de tycker är fel, orättfärdigt och orimligt? Genom att analysera hur det politiska systemet svarar på organiserad kritik kan man komma åt hur maktordningen fungerar. Egentligen intresserar jag mig inte så mycket för protesterna i sig som för vilka svar de genererar. Jag vill kunna uttala mig om hur maktrelationer skapas och upprätthålls. Begreppet motstånd är centralt, men då menar jag inte att det är de som protesterar som gör motstånd, utan att det är den politiska ordningen som gör motstånd mot förändring.

Så man kan säga att kollektivt handlande, makt och motstånd, det är de centrala problemen.

Är det några speciella frågor som det kommer att bli ett ökat intresse kring i framtiden?

JAG TROR ATT frågor om det nationella kommer att bli mer framträdande än vad de är idag: nationens betydelse, hur demokrati hänger ihop med nation, men också frågor om den globala eller transnationella ordningen och den globala kapitalismen. Och hur global ekonomi och militarisering hänger ihop. Ur ett feministiskt perspektiv är det för lite diskussion om hur feministisk teori och ideologi har beslagtagits av den globala kapitalismen. Till exempel hävdar man att det är viktigt och bra att fattiga kvinnor i tredje världen får låna på förmånliga villkor för att starta eget. Men å andra sidan skrivs kvinnorna då in i en ordning som handlar om att producera och sälja på en marknad, som i sig reproducerar globala hierarkier. *Free-market feminism* skulle Chandra Mohanty kalla detta. Det borde finnas en ökad kritik av den kapitalistiska ordningen, inte minst av hur våldsam den är. Det handlar om materialitet, inte minst om kroppens materialitet: Den språkliga vändningen har lett till att viktiga frågor om människors materiella villkor har kommit i skymundan. Den debatten hoppas jag också kommer tillbaka, både i akademien och i politiken.

Finns det några frågor som har uttömts eller avgjorts?

NEJ, DET TROR jag knappast. Däremot tycker jag att flera frågor måste diskuteras i nya banor. När det gäller feministisk politisk teori är det numera mer öppet för bredare tolkningar av olika problem, att man kan skriva in fler nyanser av det politiska. Som exempel förs nu en betydligt mer nyanserad debatt om staten, som inte går ut på om den bör betraktas som vän eller fiende. Men att peka på alla ambivalenser, att politiska beslut bär på motsättningar och oförutsägbara konsekvenser, gör det svårare att nå ut i den offentliga debatten. Genusforskningen får ju också ständigt kritik för att följa sina egna världsfrånvända lagar.

Om man bara tittar på svensk jämställdhetspolitik ser man att den har blivit ett liberalt, vitt och klasslöst projekt, långt från de diskussioner kring ras och etnicitet som till exempel har förts fram i postkolonial teori. Och som jag sa tidigare tror jag att diskussionen om klass måste komma tillbaka, om skillnader mellan kvinnors villkor.

Vad bestämmer inriktningen på den akademiska debatten inom politisk teori?

FRÅGOR SOM INTRESSERAR tongivande manliga teoretiker! Eliten i forskarsamhället har över huvud taget fått mer makt. Problemet är att äldre, etablerade forskare kan vara ganska okunniga om nya teorier och metoder. Och från dessa, som säkert känner att de egna forskningspremisserna är hotade, kan man knappast vänta sig stöd för nya infallsvinklar.

Sen varierar det naturligtvis mellan olika akademiska miljöer. På den statsvetenskapliga institutionen i Stockholm har politisk teori påtagliga inslag av feministisk teori, både i forskningen och i undervisningen. Här finns en gemensam inriktning mot samtida politisk teori, med nära kopplingar till aktuella politiska problem. Det kan man kanske kalla politisk filosofi i en samhällskontext. Det är också en statsvetenskap som är intressant. Institutionen får också doktorander som kommer från andra delar av landet därför att de har uppfattat att vi är öppna för olika metodologiska angreppssätt. Ja, det var lite reklam!

Har den allmänna politiska idédebatten följt den akademiska debatten? NEJ, SOM SAGT, jag tycker att det är ett ökande glapp mellan feministisk teori och den allmänna debatten: Debatten är torftig och bitvis vulgär när det gäller förståelsen av ett genusperspektiv. Men det finns också rent misogyna inslag i den offentliga debatten, som i mediernas behandling av Feministiskt initiativ. Min kollega Maria Wendt och jag har just skrivit en artikel på basis av ett stort empiriskt tidningsmaterial. Det är helt enkelt fruktansvärd läsning. När man analyserar alla dessa artiklar på ett bräde blir det nästan över-

mäktigt att ta in vilka aggressioner det finns mot att kvinnor organiserar sig kring frågor om kön och makt. Mediebevakningen har onekligen förtydligat glappet mellan den allmänna och den akademiska debatten.

Jag vill också påpeka att det finns ett starkt motstånd i akademien mot feministisk teori som genomsyras av föreställningar om politik och makt. Så både i den politiska praktiken och i akademien finns det politisk-teoretiska idéer som motarbetas och avlegitimeras.

Ett problem i debatten, om man ska återgå till politikdiskussionen, är att det finns starka tendenser till avpolitisering. Man gör politiska frågor till moral, eller till ekonomi, till individuellt ansvar, eller till metoder och teknikaliteter; man för bort dem från den politiska dagordningen och säger att de är någonting annat. Den utvecklingen är allvarlig. Om man vill återupprätta det politiska, alltså vikten av människors kollektiva handlande, förhandlingar och gemensamma lösningar, så är detta obehagliga processer som vi borde studera mer. Och det gäller både på lokal, nationell och global nivå. Vad jag vill säga är att den akademiska debatten bör vara mer uppmärksam på politikfientliga tendenser i den allmänna idédebatten.

Vilka politiska tänkare har influerat dig mest?

JOHN STUART MILLS *The Subjection of Women* var en ögonöppnare för mig i början på 80-talet. Och Simone de Beauvoir så klart, hon var först. Tre andra tänkare har varit viktiga under senare år. Amartya Sen har inspirerat till en annan vinkel på mitt forskningsfält: Vad kan människor göra, oberoende av vad de önskar? Frågan är vilket handlingsutrymme folk har. De fattigaste kvinnorna i Indien kanske säger att de är nöjda men de har inga alternativ. Catharine MacKinnons tankar om sexualiserad underordning, om att det finns något lockande och spännande och starkt könskonstruerande i underordningen, har också varit betydelsefulla. Liksom Hannah Arendt och hennes tanke om vad som konstituerar makt, att makt skapas när vi kommer samman och försvinner när vi skingras.

Jag har fått kommentarer om att jag lånar eller använder teoretiker på ett sätt som – och det skriver jag också själv – det inte är

säkert att de skulle acceptera. Den friheten känner jag är viktig för utvecklandet av politisk teori, att man får lov att ta ut sina analytiska svängar. Sedan får man naturligtvis vara beredd att ta kritik. Men man kan inte hela tiden gå tillbaka och fråga sig: Vad skulle den här tänkaren själv ha tyckt om den här tolkningen? Och passar egentligen teoretiker x ihop med teoretiker y ?

Finns det någon skillnad mellan politisk teori och politisk filosofi?

DET ÄR INGEN stor skillnad. Och heller ingen viktig fråga. Politisk filosofi är mer normativ. Men jag skulle inte säga att jag håller på med politisk filosofi, även om jag har normativa utgångspunkter. Jag ser det som politisk teori, därför att den empiriska kopplingen är så påtaglig.

Hur ser du på att publikationer i internationella tidskrifter väger allt tyngre vid tjänstetillsättningar, tilldelning av forskningsmedel, etc.?

DET FINNS HUVUDSAKLIGEN två problem. Det ena är att det är en tung naturvetenskaplig bias i detta, man gör en viss typ av produkter som ju inte humanister eller samhällsvetare ägnar sig åt i samma utsträckning. Att skriva en monografi kommer till slut inte att räknas för det arbete som har lagts ner, fruktar jag, eftersom internationella artiklar väger så mycket tyngre. Det är allvarligt för att det inte tar hänsyn till skillnader mellan olika ämnen.

Det andra problemet är att den internationella publiceringen riskerar att snäva in forskningsfältet, att vi formas till alltmer lika tänkare. Det är vissa tidskrifter som har status och där ska man publicera sig, och det ska vara på engelska. Själv har jag en del frankofona böjelser, och det är inte kvalificerande i det här sammanhanget. Andra kan vara intresserade av att publicera sig på spanska eller i en tidskrift i Indien, och inget av det betraktas som särskilt meriterande. Så det blir en strömlinjeformning av vad som får sägas, och i vilka tidskrifter. Jag menar att man måste anpassa sin text mer om man skriver i en nischad tidskrift än om man skriver en monografi. Så vill man säga något på tvärs är en bok bättre. Man stänger ett tankeutrymme med fokuseringen på artikelpublicering.

Är det skillnad för manliga respektive kvinnliga forskare att publicera sig?
JAG KAN INTE uttala mig generellt, men vad man kan se är att kvinnor som håller på med feministisk teori har svårare att få ihop sina citeringspoäng, därför att de skriver i tidskrifter som inte är godkända enligt mallen. Här finns anledning till oro, att det är vissa tidskrifter som är legitima och att alternativa och mer kritiska perspektiv inte har lika lätt att göra sig gällande.

Hur ser du på kvotering inom den akademiska världen?

JAG HAR INGET emot till exempel Tham-installationerna, det vill säga särskilda professorer till genusforskning och särskilda professorer för underrepresenterat kön. Men vi måste gå mer till botten med den akademiska maktordningen, vilket är rejält stort och svårt: Hur fungerar seminariekulturen, vad är det för sorts tänkande som premieras, hur ska en bra forskare bete sig? Det finns så många outtalade koder som det är viktigt att komma till rätta med. Vi behöver diskutera hur den akademiska kulturen slår ut vissa och gör det lättare för andra. Risken är annars att man håller sig på ytan. När rektorn säger att den viktigaste genusfrågan på Stockholms universitet är att få fler kvinnliga professorer så håller jag inte med honom. Han vill visa upp toppositionerna i en tävling mellan universiteten, men det finns många mer angelägna frågor, som: Vilken kunskap är tillåten att producera, vad får man lov att säga? Hur öppen är akademin för dem som vill plocka päron?

→

Katharina Berndt